Μάθημα 6, 3/11/2026

ΛΕΞΙΚΟΛΟΓΙΑ, Ζ’ ΕΞΑΜΗΝΟ

Ιο ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- ΑΝΑΤΡΟΦΟΔΟΤΗΣΗ
  - ΣΥΖΗΤΗΣΗ

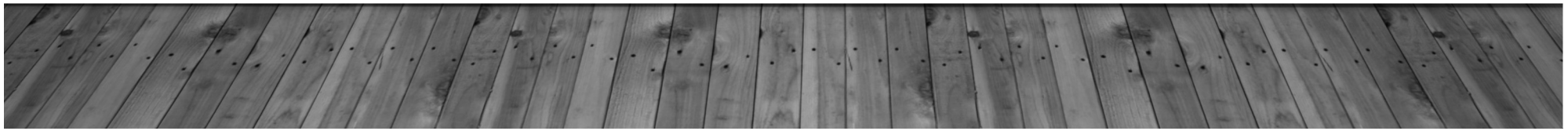
ΛΕΞΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Η διαδικασία μετατροπής ενός στοιχείου ή μιας φράσης σε ενιαίο λεξικό στοιχείο (Lyons, 1977).

ΕΦΑΡΜΟΓΗ σε δύο διακριτές περιπτώσεις

(α) στη **διατήρηση ενός λεξικού στοιχείου** διαχρονικά και

(β) στη **μετατροπή μιας φράσης σε λεξική μονάδα**.

ΛΕΞΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΕΝΟΣ ΛΕΞΙΚΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ

Στοιχεία αρχαϊκής προέλευσης που παύουν να είναι αναλύσιμα

Η διαδικασία ανάλυσής τους έχει καταστεί ανενεργή λόγω γλωσσικής αλλαγής

υπο + τί + θε + ται

δεν είναι διαφανής ο αναδιπλασιασμός της ρίζας θε- με το στοιχείο -τι

το στοιχείο τιθε- έχει καταστεί μη αναλύσιμο

ΛΕΞΙΚΟΠΟΙΗΣΗ
ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΜΙΑΣ ΦΡΑΣΗΣ ΣΕ ΛΕΞΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ

ιδιωματισμοί

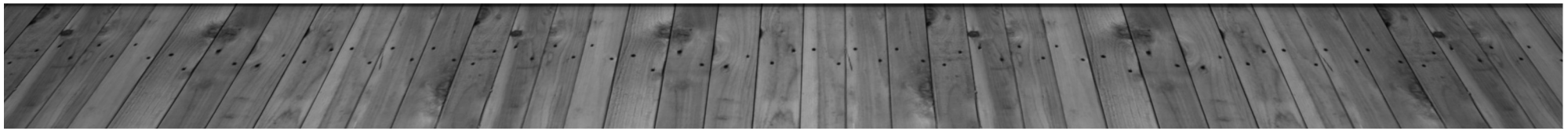
πολυλεκτικά λεξήματα
έχουν χάσει την εσωτερική τους συντακτική υπόσταση
Η σημασία τους δεν προκύπτει από τη σύνθεση των επιμέρους στοιχείων που τους συγκροτούν

σιγά τα λάχανα

ΛΕΞΙΚΟΠΟΙΗΣΗ
ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΜΙΑΣ ΦΡΑΣΗΣ ΣΕ ΛΕΞΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ

Λόγιες παγιωμένες εκφράσεις

υπέρ το δέον
εξ οικείων τα βέλη
εκ των ων ουκ άνευ
Μη διαφανής σχηματισμός

ΛΕΞΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

διαβάθμιση λεξικοποίησης

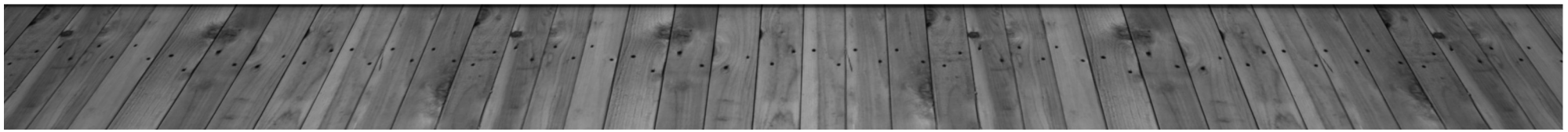
ιδιωματικές & λόγιες εκφράσεις → χαμηλός βαθμός λεξικοποίησης (δεν διαθέτουν κλιτούς τύπους και δεν αποτελούν βάσεις σχηματισμού ούτε παραγώγων ούτε συνθέτων

ιδιωματικές εκφράσεις όπως καθώς πρέπει, ωχ αδερφέ→ υψηλότερος βαθμός λεξικοποίησης

ΔΟΜΗ ΛΕΞΙΚΟΥ

Λεξικό
Μορφήματα
Μονομορφηματικές Λέξεις
Λεξικοποιημένες Φραστικές Δομές
Πλεοναστικοί Κανόνες

συγκροτείται μόνο από μη προβλέψιμες μονάδες

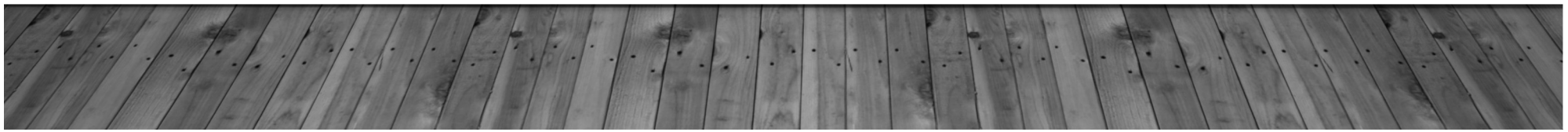
ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

παθητικό λεξιλόγιο:
οι λέξεις που αναγνωρίζουν οι ομιλητές/τριες ακούγοντας ή διαβάζοντας

ενεργό λεξιλόγιο:
οι λέξεις που χρησιμοποιούν

Απόφοιτος λυκείου :
45.000 λέξεις

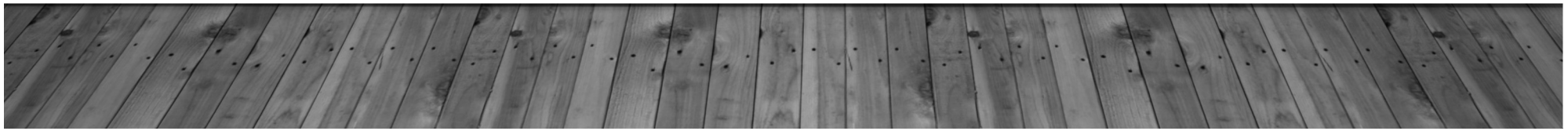
Απόφοιτος πανεπιστημίου:
120.000

ΛΕΞΙΚΟ ΝΕ

Θεώρηση του λεξικού αποθέματος της νέας ελληνικής

Τι τύπου λέξεις περιλαμβάνονται στο λεξικό της ΝΕ

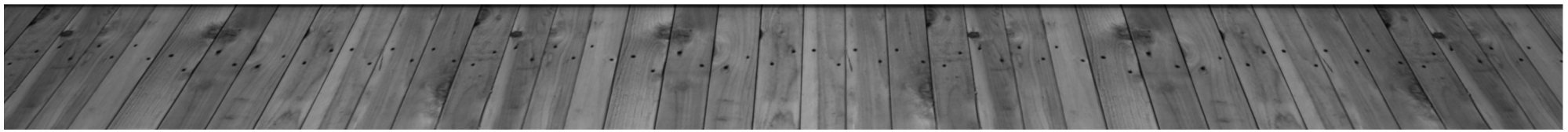

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

διαχυτική γλώσσα, από μορφολογικής πλευράς

ένα μόρφημα εκφράζει ταυτόχρονα διάφορες λειτουργίες
(σε ένα μόρφημα διαχέονται πολλές πληροφορίες)

-α

Κατηγοριοποιηση τησ νεασ ελληνικησ με μορφολογικα & σημασιολογικα κριτηρια

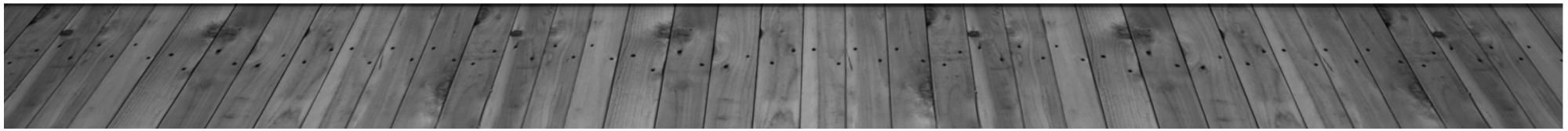
- Μότσιου 1994

ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Μότσιου 1994
• **πολυμορφηματικές λέξεις**
• **λεξικές μονομορφηματικές λέξεις**
• **γραμματικές μονομορφηματικές λέξεις**
• **μονομορφηματικά στοιχεία κενού περιεχομένου**
• **στοιχεία λεξικών φράσεων**

ΠΟΛΥΜΟΡΦΗΜΑΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

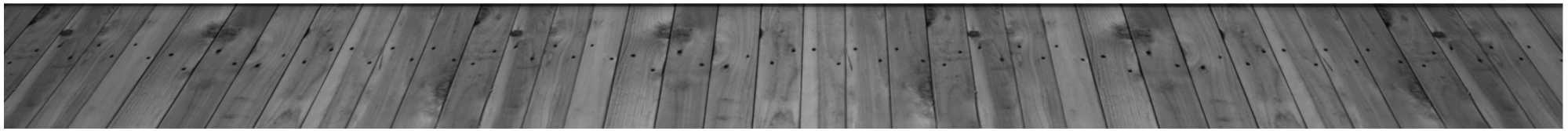
λέξεις που αποτελούνται από δύο ή περισσότερα μορφήματα:
ένα τουλάχιστον θεματικό ή/και παραγωγικό μόρφημα (με δηλωτική σημασία) & ένα τουλάχιστον κλιτικό μόρφημα (γραμματική λειτουργία ανάλογα με την κατηγορία)

ΠΟΛΥΜΟΡΦΗΜΑΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

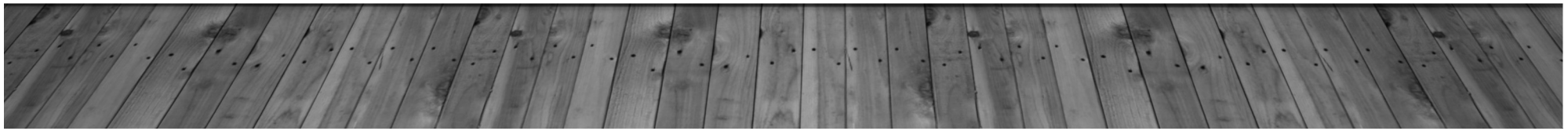
- **Περιλαμβάνονται στις (ανοικτές) τάξεις Ι^{ης} βαθμίδας λεξικότητας**

ουσιαστικά	Πέτρ-ος, άνθρωπ-ος, δια-μαρτυρ-ία, ξεν(ο)-δοχεί-ο, κούκλ-α
ρήματα	τρώ-ω, επι-βάλλ-ομαι, κρυφ-(ο)-κοιτάζ-ω, απασχολ-ώ
επίθετα	έξ-υπν-ος, ήρεμ-ος, κακ-ός, αντί-στροφ-ος
επιρρήματα	σίγουρ-α, εύκολ-α, γρήγορ-α

ΛΕΞΙΚΕΣ ΜΟΝΟΜΟΡΦΗΜΑΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

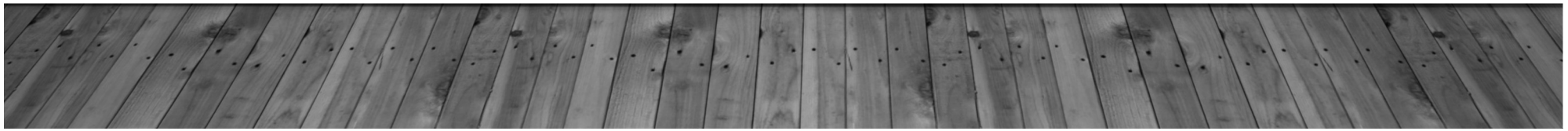
λέξεις που φέρουν λεξική σημασία (και όχι γραμματική λειτουργία) και αποτελούνται αποκλειστικά και μόνο από ένα (θεματικό) μόρφημα

ΛΕΞΙΚΕΣ ΜΟΝΟΜΟΡΦΗΜΑΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

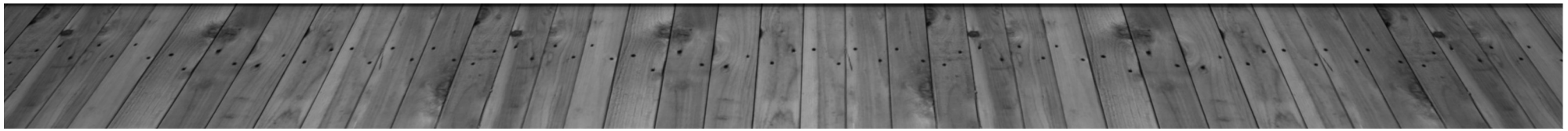
- **Περιλαμβάνονται στη 2η βαθμίδα λεξικότητας, αφού θεωρούνται λιγότερο λεξικές λέξεις από αυτές της Ιης βαθμίδας, μη αναλύσιμες λέξεις**

επιρρηματικά που δηλώνουν γενικά χρόνο	τώρα, χθες, σήμερα, αύριο, ακόμα, ήδη, πάντα
επιρρηματικά που δηλώνουν γενικά τόπο	εδώ, εκεί, επάνω, μέσα, έξω, πίσω

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΜΟΝΟΜΟΡΦΗΜΑΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Οι λέξεις που έχουν αποκλειστικά γραμματική λειτουργία και αποτελούνται μόνο από ένα μόρφημα.

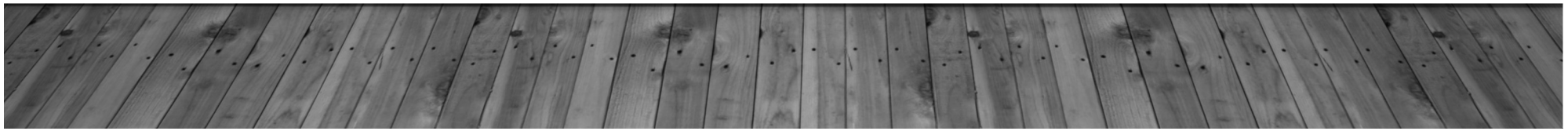
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΜΟΝΟΜΟΡΦΗΜΑΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

- **Έντασσονται είτε στη 2η είτε στην 3η ή 4η βαθμίδα λεξικότητας με την τάση να χαρακτηρίζονται όλο και πιο γραμματικές**

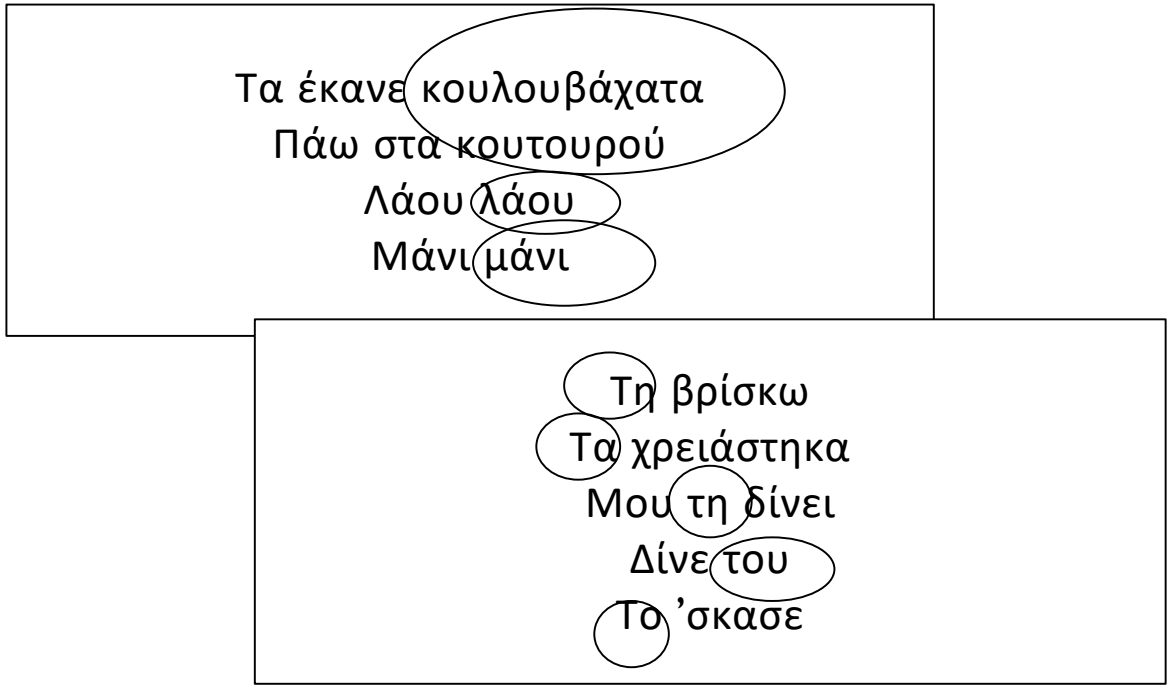
μόρια	θα, να, ας, μη, δεν
άρθρα	ο, η, το, ένα
προθέσεις	με, σε, για, ως, προς
σύνδεσμοι	και/κι, ότι, διότι, επειδή

ΜΟΝΟΜΟΡΦΗΜΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΕΝΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

Λέξεις μορφολογικά μη αναλύσιμες και χωρίς σημασιακό περιεχόμενο. Οι λέξεις αυτές ΔΕΝ μπορούν να εμφανιστούν μόνες τους και αποκτούν ανάλογα με την περίπτωση, λεξική ή γραμματική, σημασία ΜΟΝΟ ως συστατικά μιας ευρύτερης ενότητας

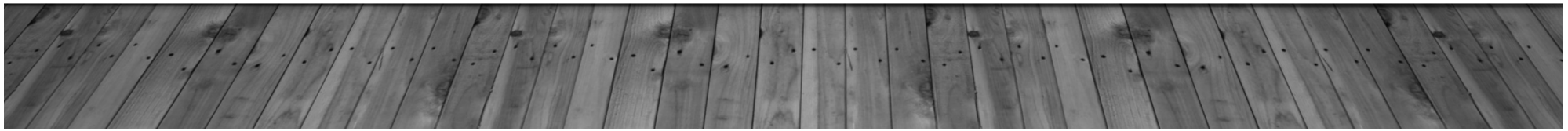

ΜΟΝΟΜΟΡΦΗΜΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΕΝΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΛΕΞΙΚΩΝ ΦΡΑΣΕΩΝ

Όλες οι υπαρκτές κοινές λέξεις του λεξικού οι οποίες χάνουν την πραγματική λεξική τους σημασία όταν αποτελούν συστατικά ιδιωματικών φράσεων

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΛΕΞΙΚΩΝ ΦΡΑΣΕΩΝ

- **Ιδιωματικές φράσεις: δεν διατηρούν την ατομική τους σημασία, η σημασία της φράσης δεν είναι δυνατόν να αναλυθεί ως σύνθεση των σημασιών των επιμέρους λέξεων**

Πέρα βρέχει
Ο μήνας έχει εννιά
Σπουδαία τα λάχανα
Πράσινα άλογα

